

UURIMISTÖÖ AVALDUS KOOSKÕLASTUSE SAAMISEKS TARTU ÜLIKOOLI INIMUURINGUTE EETIKA KOMITEELT

1. UURIMISTÖÖ ANDMED

Uurimistöõ täielik nimetus: *Laste ohuteadlikkuse uuring*

Uurimistöõ toimumiskoht: Uuringut koordineerivad asutused asuvad Tallinnas. Uuringu andmekogumine toimub üle-eestiliselt

2. UURIMISTÖÖ TEOSTAJAD JA UURINGUKESKUSED

Uuringut korraldab Päästeamet. Päästeameti tellimusel viib uuringu andmekogumise ja analüüsi läbi Turu-uuringute AS.

2.1. Vastutav uurija

ees- ja perekonnanimi: Natalja Lebedeva

teaduslik kraad: Tartu Ülikooli magistrikraadiga võrdsustatud diplom sotsiaaltöö erialal

amet: Ennetustöö osakonna nõunik

töökoht: Päästeamet

töökoha aadress: Raua 2, Tallinn

telefoninumber: 53072342

e-post: natalja.lebedeva@rescue.ee

allkiri: allkirjastatud digitaalselt

2.2. Kaastöötajad

ees- ja perekonnanimi:

teaduslik kraad:

amet:

töökoht:

töökoha aadress:

telefoninumber:

e-post:

allkiri:

2.3. Vastutava uurija asutuse juhataja või tema kohusetäitja on uurimistöõ korraldamisega nõus:

ees- ja perekonnanimi: Margo Klaos

amet: peadirektor

töökoht: Päästeamet

töökoha aadress: Raua 2, Tallinn

kuupäev: 07.03.2024

allkiri: allkirjastatud digitaalselt

2.4. Uurimistõesse kaasatud muu asutuse koostöölaster:

volitatud isiku ees- ja perekonnanimi: Väike Väinu

amet: Uuringujuht

töökoht: Turu-uuringute AS

töökoha aadress: Pärnu mnt 102A, Tallinn

kuupäev: 07.03.2024
allkiri: allkirjastatud digitaalselt

3. UURIMISTÖÖ FINANTSEERIMINE

Allikas: *(grandi puhul täpsustada kas taotlemisel või saadud)*

Uurimistöõ üldmaksumus, sh töötasude jaotus uuringu teostajatele (kellele ja millises ulatuses):

Uuringu maksumus ilma käibemaksuta on 12 636 EUR. (vastavalt Päästeameti ja Turu-uuringute AS vahel sõlmitud hankelepingule nr 6.4-2.1/100ML).

Uuritavatele kompensatsiooni maksmine (palume lisada siia ka mitterahaline hüvitamine, kui see on olemas):

Uuritavatele ei maksta kompensatsiooni.

4. LÜHIÜLEVAADE SIIANI SAMAL TEEMAL LÄBIVIIDUD UURIMISTÖÖDEST

Sarnased laste ohuteadlikkuse uuringud on toimunud ka aastatel 2016, 2018, 2020 ja 2022.

5. KAVANDATAVA UURIMISTÖÖ EESMÄRK, KOKKUVÕTE JA PÕHJENDUS

Uuringu eesmärgiks on selgitada välja teadmiste tase erinevatest ohuolukordadest 6-14-aastaste laste sihtrühmas. Uuritavaid ohuolukordi on kolm: tuleoht kodus, suvised veeohud ja talvised veeohud.

Päästeameti põhimääruse (§ 7) järgi on üks ameti tegevusvaldkondadest ennetustöö.

Põhimääruse (§ 8) järgi on ameti ülesanneteks muuhulgas päästesündmuste ennetamise korraldamine, ameti arengudokumentide väljatöötamine ning ettepanekute tegemine ameti tegevusvaldkonnaga seotud poliitikate ja arengudokumentide väljatöötamiseks või muutmiseks, ning ameti ülesannetega seotud teabe kogumine, töötlemine, säilitamine ja vahendamine avalikkusele. Laste ohuteadlikkuse uuringu tulemuste alusel hindab Päästeamet lastele suunatud tule- ja veeohutuse alase ennetustöö tõhusust, täiendab koolituskavade sisu ning koostab järgmiste aastate tööplaani.

6. UURIMISTÖÖ TEOSTAMISE AEG

Mai 2024 – Juuni 2024

7. UURITAVATE JA NENDE VÄRBAMISVIISI TÄPNE KIRJELDUS

Uuringu sihtrühmaks on Eestis elavad lapsed vanuses 6-14 eluaastat.

Uuringu valim moodustatakse isikupõhise valimina rahvastikuregistrist. Eesmärgiks on küsitleda 450 last. Arvestades uuringust keeldumisi ning võimalikke vigasid kontaktandmetes, päritakse valim 5-kordses mahus (2250 isiku andmed). Valimisse päritakse 6-14-aastaste laste vanemate kontaktandmed.

Päritavate andmete koosseis on järgnev: lapsevanema ees- ja perekonnanimi, kodune aadress, e-mail, telefoninumber ja lapse sünniaasta. Laste nimesid valimi andmetesse ei pärita.

Lapsevanema kontaktandmed on vajalikud lapsevanemaga kontaktivõtuks, et edastada teavitust uuringu toimumisest ning leppida kokku kohtumine intervjuu läbiviimiseks lapsega. Lapse sünniaasta on vajalik selleks, et kutsekirjas ning kontaktivõtul viidata sellele, kes perekonna lastest on valimisse võetud (kellega küsitleja intervjuud teha soovib) – juhul, kui peres on mitu 6-14-aastast last, on see info vajalik.

Lapse küsitlemiseks võetakse esmalt kontakti lapse vanemaga, mis tagab, et küsitlejal on lapse intervjuerimiseks vanema nõusolek. Esmalt saadetakse valimisse sattunud lapse vanemale uuringut tutvustav kiri (e-mailiga). Seejärel võtab lapsevanemaga telefoni teel kontakti küsitleja, kes küsib 1) lapsevanema nõusolekut sellele, et tema laps küsitluses osaleb, 2) lapse nõusolekut küsitluses osalemiseks; ning 3) vastavate nõusolekute saamisel lepib kokku intervjuuks sobiva aja ja koha.

Intervjuu viiakse läbi silmast-silma kas vastaja kodus või mujal tema jaoks sobivas asukohas (lapsevanemal on võimalik soovi korral viibida intervjuu läbiviimise juures). Intervjuule eelnevalt võtab küsitleja lapsevanemalt ning lapselt kirjaliku nõusoleku (nõusoleku vormid on lisatud käesolevale taotlusele). Kirjalik nõusolek võetakse ainult 7-14-aastaselt lastelt. 6-aastase lapse kohta annab kirjaliku nõusoleku lapsevanem. 7-8-aastastele lastele vormistatakse nõusoleku vorm trükitähtedega. Juhul, kui laps ning lapsevanem uuringus osalemiseks nõusolekut ei anna, intervjuud ei toimu. Nii lapsevanemal kui lapsel on võimalik uuringust keelduda igal ajahetkel, ka kodukülastuse käigus.

8. UURIMISMETOODIKA TÄPNE KIRJELDUS

Uuringu andmekogumise meetodiks on silmast-silma intervjuud, mille käigus küsitleja täidab lapse ütluste alusel ankeedi. Uuringu meetoodika näeb ette, et laps vaatab pilti/pilte ning vastab küsitleja küsimustele. Antud uuringu puhul on küsitleja roll väga oluline - kuna suurem osa ankeedi küsimustest eeldavad spontaanset vastust, on oluline, et küsitleja märgiks vastused üles võimalikult täpselt, julgustades samas last küsimuste üle rahulikult mõtlema ning vastama ilma kiirustamata. Seetõttu pole antud küsitluse läbiviimist võimalik teostada teiste meetoditega (nt isetäidetava ankeedina veebis).

Uuringu eesmärgiks on selgitada välja teadmiste tase erinevatest ohuolukordadest 6-14-aastaste laste sihtrühmas. Uuritavaid ohuolukordi on kolm: tuleoht kodus, veeohud suvel ja veeohud talvel. Küsitluse käigus näidatakse vastajale pilte iga kõnealuse olukorra kohta. Noorematel (6-9 aastastel) lastel palutakse vabas vormis nimetada, milliseid ohte nad etteantud piltidelt ära tunnevad. Vanemas grupis (10-14 aastastelt) küsitakse sellele lisaks, kuidas piltidel olevates ohuolukordades tegutseda võiks. Kokku on küsimustikus seega maksimaalselt 6 avatud küsimust, millest enamik on kodeeritavad intervjuu käigus.

Nimetatud küsimustele lisandub vastaja sotsiaal-demograafia:

- intervjuu toimumise koht (maakond);
- asulatüüp;
- kui intervjuu toimub Tallinnas, siis linnaosa nimetus;
- intervjuu läbiviimise keel;
- lapse sugu;
- lapse vanus;

- koolis käivate laste klassiaste.

Küsitlustulemuste failis ei sisaldu vastajate otsest tuvastamist võimaldavaid tunnuseid ning küsitluse tulemuste põhjal valmivas uuringuraportis analüüsitakse tulemusi ainult suuremate gruppide lõikes. Valimisse võetud isikute nimed ning kontaktandmed kustutatakse peale küsitlustööde lõppemist.

9. UURIMISTÖÖ EETILISTE ASPEKTIDE KIRJELDUS

Uuringus osalemine on vabatahtlik ning nii lapsevanemal kui lapsel on õigus uuringust igal ajahetkel keelduda. Teave osalemise vabatahtlikkuse kohta sisaldub nii lapsevanemale e-mailiga saadetas uuringukutses kui ka lapse ning lapsevanema nõusoleku vormidel. Samuti selgitab seda, et osalemine on vabatahtlik (nii lapsevanemale kui lapsele) küsitleja. Intervjuu läbiviimiseks peab küsitlejal olema nii lapse kui lapsevanema kirjalik nõusolek (6-aastase lapse kohta annab kirjaliku nõusoleku lapsevanem).

Lapsevanemate isikuandmeid (nimi, kontaktandmed) kasutatakse ainult kontaktivõtuks, et valimisse sattunud isikut uuringust teavitada ning leppida kokku intervjuu. Küsitluse käigus ei koguta muid andmeid peale ankeedis küsitud andmete. Uuringu andmebaasis on valimisikute kontaktandmed asendatud unikaalse numbriga, s.t andmed on pseudonüümitud. Peale küsitlustööde lõppemist valimisse sattunud inimeste kontaktandmed kustutatakse ning küsitluse tulemusi säilitatakse anonümiseeritud andmefailina, kus ei sisaldu vastajate otsest tuvastamist võimaldavaid andmeid.

Kontaktivõtuks vajalikud isikuandmed edastab rahvastikuregister Turu-uuringute AS-le krüpteeritud kujul. Paberkandjal isikuandmeid töödeldakse ainult nõusoleku vormidel, mille täidavad laps ning lapsevanem/lapse seaduslik esindaja juhul, kui on enda (lapsevanem: oma lapse) uuringus osalemise ning oma isikuandmete töötlemisega nõus (üks allkirjastatud vorm jääb uuritavale ning teine uurijale). Elektroonilisi isikuandmeid hoiustatakse Turu-uuringute AS-i serveris, järgides andmete turvalise hoiustamise nõudeid. Paberkandjal isikuandmeid (nõusoleku vormid) hoiustatakse Turu-uuringute AS-i kontoris lukustatavas ruumis lukustatavas šeifis (kontoris on ka valvesüsteem, mis talletab logi selle kohta, kes uksest siseneb, samuti kasutatakse turvafirma valveteenust). Andmetele on ligipääs Turu-uuringute AS-i uuringujuhil ning küsitlusjuhil. Oma piirkonna valimisse kuuluvate inimeste isikuandmetele on ligipääs ka küsitlust teostavatel küsitlejatel (kellega sõlmitakse konfidentsiaalsuslepingud). Küsitlejal on ligipääs ainult nende inimeste isikuandmetele, kellega tema küsitluse läbiviimiseks ühendust võtab. Isikuandmed kustutatakse, sh uuringufirma valduses olevad paberkandjal nõusolekuvormid hävitatakse peale küsitlustööde lõppemist (hiljemalt 30.06.2024).

Anonümiseeritud küsitlusandmete faili säilitatakse Päästeameti serveris. Anonümiseeritud andmete puhul puudub tagasikodeerimise võimalus (st puudub võimalus läbi koodivõtme minna tagasi algallikani).

Uuringu tulemuste põhjal valib raport, mida kasutab Päästeamet (raportit ei tehta laiemalt avalikuks). Raportis esitatakse küsitluse tulemused suuremate gruppide (kõik vastanud, vanuserühmad vms) kohta, st üksikute vastajate tuvastamine on välistatud.

Uuringu läbiviijate hinnangul ei põhjusta antud uuringu läbiviimine valimisse võetud inimestele (lapsevanematele ja lastele) vaimset või füüsilist kahju. Samas võimaldavad uuringu kaudu kogutavad andmed määratleda tulevase ennetustöö tarbeks olulisemad sihtrühmad (kus teadlikkus tule- ja veeohtude ennetamisest on madalam) ning olulisemad sõnumid (teemad, mille osas teadlikkus on madalam), aidates seeläbi kaasa tuleõnnetuste ja uppumissurmade vähendamisele.

10. TEAVE SAMA PROJEKTI VARASEMATEST VÕI SAMAAEGSETEST HINDAMISTEST VÕI KOOSKÕLASTAMISTEST MUJAL

Samaaegselt TÜ eetikakomiteele tehtava taotlusega esitavad uuringu läbiviijad taotluse ka Andmekaitse Inspeksioonile (taotlus isikuandmete töötlemiseks teadusuuringus).

11. LISADE NIMEKIRI (*lisad on esitatud eraldi dokumentidena*):

11.1 Uuringu läbiviija(te) CV(d)

Lisatud on Päästeameti ning Turu-uuringute AS poolt uuringut koordineerivate isikute CV-d.

11.2 Uuritava või tema seadusliku esindaja informeerimise ja teadliku nõusoleku vorm

Lisatud on lapsevanema ja lapse nõusoleku vormid.

11.3 Teised uuritavale või uuritava eeskostjale esitatavad dokumendid

Lisatud on valimisse võetud isikutele saadetav uuringukutse, küsitlusankeet ja küsitluses kasutatavad kaardid (pildid ohuolukordadest).